

Asia: VN/31974/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit kotoutumislakia koskevaan lakiehdotukseen

Sivistystyönantajat ry (myöhemmin Sivista) lausuu mielellään luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki kotoutumisen edistämisestä ja samalla kumottaisiin voimassa oleva saman niminen laki. Kotoutumista edistäviä palveluita järjestettäisiin osana uutta kunnan kotoutumisohjelmaa sekä muina kotoutumista edistävinä yleisen palvelujärjestelmän mukaisina palveluina. Kunnan vastuuta kotoutumisen edistämisestä lisättäisiin ja kunnalle säädettäisiin tehtäväksi laatia osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi sekä kotoutumissuunnitelmat sekä työttömiksi työnhakijoiksi ilmoittautuneille että työvoiman ulkopuolella oleville maahanmuuttajille.

Sivista on kiitollinen siitä, että kotouttamiskoulutusta pyritään nyt lainsäädäntöteitse kehittämään. Kotouttamiskoulutuksesta on tehtävä kiinteä osa Suomen koulutusjärjestelmää. Oppilaitosten roolia ja tehtäviä onkin johdonmukaisesti pyrittävä kasvattamaan maahanmuuttajien kouluttamisessa ja integroimisessa. Sivista esittää harkittavaksi, voisiko kotouttamiskoulutuksen siirtää opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Tämä kehittäisi nähdäksemme koulutuksen laatua ja vahvistaisi koulutuksen roolia maahanmuuttajien koulutuksessa.

Samalla on muistettava, että kyse on isoista muutoksista työllisyyspalveluiden osalta. Sivista suhtautuukin varauksella hallituksen esitysluonnokseen siltä osin, että kuntien roolia kotouttamiskoulutukseen ohjaamisessa vahvistetaan. Sivistan huolenaiheena on, että yksityisillä koulutuksen järjestäjillä ja ylläpitäjillä sekä muilla keskeisillä koulutustoimijoilla mahdollisuus saada järjestää ja toteuttaa kotouttamista edistäviä koulutuksia kaventuu tämän päätöksen myötä. Esitysluonnos on kuitenkin johdonmukainen sen osalta, että muitakin työllistämispalveluita ollaan siirtämässä kuntien vastuulle. Sivista esittää, että esityksen vaikutuksia seurataan tarkkaan siltä osin, että ylläpitäjäneutraaliteetin toteutuminen voidaan varmistaa koulutusten yhteydessä yhdessä laadun ja vaikuttavuuden kanssa.

Sivista pitää hyvänä, että hallituksen esitysluonnoksessa korostuu työllistymisen merkitys kotouttamisessa. Kotouttamisen kehittämisessä tulee vahvasti painottua elinkeinoelämän näkemykset ja työllistymiseen kannustaminen sekä ennen kaikkea sen mahdollistaminen. Sivistan mukaan kotouttamiskoulutuksissa on syytä välttää turhia päällekkäisyyksiä eri koulutusmuotojen välillä. Keskeistä on, että kaikki maahanmuuttajille suunnatut koulutuspolut johtavat kiinnittymiseen suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään. Sivista kannattaa yksilölle esitettyä mahdollisuutta jatkaa keskeytyksettä kotoutumissuunnitelmassa sovittuja työttömyysetuudella tuettavia omaehtoisia opintoja, vaikka kotoutumissuunnitelman voimassaolo olisi päättynyt. Perustaitoja tulee olla mahdollisuus vahvistaa jatkuvasti.

Sivista katsoo, että kotoutumisajan lyhentämisessä tulee huomioida yksilölliset tarpeet. Tämä on Sivistan näkökulman mukaan kiitettävästi huomioitu esityksessä. Lisäksi on tärkeää, että koto-opiskelijalla on mahdollisuus yhdistää työ ja kotoutumiskoulutus, koska se yleensä nopeuttaa kotoutumista ja avaa paremmin mahdollisuuksia kiinnittyä suomalaiseen työelämään. Tämä on tuotu esiin myös valtioneuvoston kotoutumisen uudistamista koskevassa selonteossa (VNS 6/2021 vp).

Sivista pitää tärkeänä, että kotimaisten kielten tutkintojen rinnalle nostetaan entistä enemmän mahdollisuus opiskella tutkintoja tai niiden osia myös muilla kielillä, kuten esimerkiksi englanniksi. Samalla kuitenkin on muistettava, että onnistuneen kotouttamisen kannalta ratkaisevaa on kotimaisten kielen hallinta. Sivista tukee siksi myös esitystä siitä, että luku- ja kirjoitustaidon opintoja voi opiskella työttömyysetuudella. Ulkomailla saadun työkokemuksen hyväksymisen lisäksi meidän tulee kotouttamisprosessissa huomioida entistä paremmin myös ulkomailta saadun koulutuksen merkitys sekä tunnistaa että tunnustaa aiempaa hankittua osaamista. Näin uudet tulokkaat voidaan ohjata myös nopeasti sopivien koulutusten pariin.

Kotouttamisen kehittämisestä Sivista katsoo, että jo vastaanottovaiheessa turvapaikkahakijoilla tulee olla sellaista aktiivista tekemistä, joka alusta alkaen rakentaa pohjaa kotoutumiselle. Tämä tulisi näkyä esityksessä vahvemmin. Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, että kunta voisi sopia alueellaan sijaitsevien järjestöjen, yhdistysten ja yhteisöjen kanssa yhteisen toiminnan järjestämisestä kotoutumisen edistämiseksi. Kunnilla on mahdollisuus myös avustaa näitä toimijoita taloudellisesti. Kunnilla olisi myös vastuu harrastus- ja vapaa-ajan toiminnan järjestämisestä, ja myös tällaista voisi sisällyttää kotoutumishjelmaan. Sivista pitää tärkeänä, että koulutus- ja kulttuuritoimijoilla on tässä prosessissa merkittävä rooli. Vastaanottokeskuksissa tulisi järjestää koulutusta suomalaisesta yhteiskunnasta, kielestä ja kulttuurista sekä työelämä- ja muuta olennaista tietoa esimerkiksi koulutusmahdollisuuksista.

Vastaanottotoiminnassa tulisi osana koulutus- ja työtoimintaa pikakartoittaa osaaminen ja kielitaito jo vastaanottovaiheessa. Tämä tukisi myöhemmän kotoutumissuunnitelman tekoa. Oleskeluluvan saamisen jälkeen henkilön kanssa on tehtävä laaja osaamis- ja koulutustarpeen arviointi, joka toimii perustana kotouttamissuunnitelmalle. Tässä kiinteänä osana ovat kieliopinnot ja muiden olennaisten

opintojen pikainen aloittaminen. Tässä yhteydessä on syytä hyödyntää entistä enemmän myös verkkotarjontaa ja erilaisten opintojen yhdistämistä. Lasten ja nuorten oikeus kulttuuriin ja taiteeseen vaatii sitä, että kunnan kulttuurikasvatussuunnitelmassa otetaan huomioon alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten kulttuuripalvelut ja harrastusmahdollisuudet.

Sivista pitää tärkeänä, että kotouttamiskoulutuksen kustannukset katetaan täysimääräisesti. Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan kuitenkin, että vapaan sivistystyön kotoutumissuunnitelmaan sisältyvään koulutukseen varatuilla määrärahoilla ei ole uudistuksen alkuvuosina voitu järjestää lukutaitokoulutusta kohderyhmän tarpeisiin nähden riittävästi. Heikommassa asemassa olevien maahanmuuttajien riittävän koulutustarjonnan varmistamiseksi hallitus päätti kehyspääöksessään 29.4.2021 lisätä 5 miljoonaa euroa valtionosuudella rahoitettuun maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyyn koulutukseen. Sivista katsoo, että tämä on hyvä alku, mutta pysyvä rahoitus täytyy kotouttamiskoulutuksen osalta varmistaa.

Perusmuotoinen tai monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma (12-22 §)

-

Kotoutumiskoulutus (24-25 §) ja omaehtoisen opiskelun tukeminen (26-30 §)

-

Yleiset kommentit kunnan kotoutumishjelmaan (11 §) ja monikielinen yhteiskuntaorientaatio (23 §)

-

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palvelut (3 luku)

-

Kuntaan ohjaaminen (4 luku)

-

Kunnan, hyvinvointialueen ja valtion tehtävät (5-7 luvut)

-

Valtion korvaukset (8 luku)

-

Tiedonsaanti ja tietojärjestelmä (9 luku)

-

Yleiset kommentit muihin lakiehdotuksiin

-

Vaikutusten arviointi ja muut perusteluja koskevat huomiot

-

Rode Jussi-Pekka
Sivistystyönantajat ry